

PREVENCIJA EKOLOŠKOG KRIMINALITETA

Vera Batanjski

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

*Opšti zaštitni objekat ekološkog prava, time i ekološkog kaznenog ,
što znači i ekološkog krivičnog prava, u svoj njegovoj složenosti,
jeste pravo čoveka na zdrav život i zdravu životnu sredinu. Reč je o
jednom od osnovnih prava čoveka.*

(Vladan Joldžić)

Ne sme se zaboraviti činjenica o povezanosti prirodnih procesa i mogućeg posrednog nestajanja onih prirodnih vrednosti koje trenutno koristimo, ugrožavanjem onih drugih, koje nisu trenutno u sferi našeg interesovanja. Zato je najsigurniji način očuvanja prirode, a time i samih sebe, preventivo delovanje. Preventivna zaštita podrazumeva dobro poznavanje funkcionalnosti ekosistema, a da bi se ovaj oblik zaštite sproveo u delo, prvo je neophodno uspostaviti zaštitu na pravnom nivou. Pravni oblik može da pruži zaštitu, ukoliko se planski i pravilno uspostavi, u svim sferama i na svim nivoima funkcionalnosti ekosistema u kojima živi i/ili na koje utiče čovek. Ekološko pravo treba da uspostavi sveobuhvatnije i kompleksnije norme zaštite životne sredine, prirodnih dobara i retkosti, kao i metode njihovog sprovodenja, kako bi bilo efikasnije u prevenciji ekološkog kriminaliteta.

Ključne reči: ekološko pravo, ekološki kriminalitet, prevencija, kazneno – pravna zaštita.

UVOD

Čovečanstvo je nesumnjivo sastavni deo prirode i od nje u potpunosti zavisi. Crpljenjem prirodnih resursa razvile su se sve grane privrede, koje su obezbedile lagodniji život. Od industrijske revolucije na ovamo, čovek je ubrzao tempo življenja, povećao standard i u svakodnevnim potrebama postao sve zahtevniji. To je dovelo do sve intenzivnijeg iskorišćavanja prirodnih resursa. Tek kada je ovo nepromišljeno i nekontrolisano ponašanje rezultovalo pogoršanjem uslova života čoveka, što se jasnije videlo u urbanim sredinama, koje su za kratko vreme bile prenaseljene, počela je da se obraća pažnja na stanje u kome se nalazi priroda. Čovek je tada počeo da uočava kompleksan rastući problem degradacije životne sredine. Za kratko vreme su skoro ili u potpunosti iskorišćeni brojni prirodni resursi, iščezle mnoge biljne i životinjske vrste, nestala prirodna staništa, pojavili se razni oblici zagađenja kao i vrste zagadivača, do tada nepoznati prirodi, ali i društvenim zajednicama... Ovaj problem vremenom eskalira.

U aktuelnom vremenu neodgovorno ponašanje i zloupotreba prirodnih dobara, česta su i u svetu i kod nas. Brojni su slučajevi ispuštanja raznih polutanata od strane fabrika u životnu sredinu, nepropisno odlaganje otpada, gradnje u zabranjenim zonama zaštićenih područja, nedozvoljene seče šuma, krivolova, krijumčarenja zaštićenih vrsta, kao i razni drugi negativni oblici korišćenja prirodnih dobara i retkosti, a takođe i izbegavanja preuzimanja odgovornosti za proizvedene štetne činioce, ili pak posledice, a sve u cilju materijalne koristi. Sve to dešava se paralelno eksponencijalnom rastu ljudske populacije, koja je u svojim potrebama postala sve zahtevnija. Iz tog razloga je razumljivo da su razvijena društva shvatila da se negativnim posledicama privrednog razvoja mora prići planski, kako bi se one što više umanjile ili ako je moguće, uklonile. Zato se nametnula potreba uspostavljanja čitavog niza mera zaštite životne sredine, prirodnih dobara i retkosti. Tome u prilog ide i činjenica da i pored očiglednog narušavanja kvaliteta uslova života za čoveka ugrožavanjem prirode, nekih procesa još nismo ni svesni, niti su naučna istraživanja uspela da potvrde valjanost predlaganih, čisto privrednih odgovora na moguće negativne posledice.

Naučna saznanja treba iskoristiti da bi se napravili jasni oblici primenljive zaštite životne sredine. Da bi se ovo postiglo, najpre je potrebno poznavati sve činioce životne sredine: živa bića, neživu prirodu, procese, ekološke faktore, vrste odnosa koji čine ekosisteme funkcionalnim... Ova saznanja jasno ukazuju na vrednosti, količinu, brojnost i trend obnavljanja prirodnih resursa za koje je čovek zainteresovan. Dalje, ne sme se zaboraviti na dokaze, na koje naučnici neprestano ukazuju, o povezanosti prirodnih procesa, te mogućeg posrednog nestajanja onih prirodnih vrednosti potrebnih privredi, ugrožavanjem nekih drugih činilaca, koji nisu u sferi trenutnog interesovanja.

Zato se pristupilo najsigurnijem načinu zaštite, a to je preventivno delovanje. Pokazalo se da su najbolji oblici zaštite - čuvanje prirodnih stanja i procesa koji su prisutni u prirodnim ekosistemima, revitalizacija do pređašnjih prirodnih staništa i održavanje takvih, uspostavljenih stanja i procesa, sa dopuštanjem menjanja samo u sferi prirodnih sukcesija, koje bi se inače dešavale bez prisustva čoveka. Prema tome, preventivna zaštita podrazumeva dobro poznavanje funkcionisanja ekosistema, te korišćenje tih naučnih saznanja u sprovođenju biološke, fizičke, hemijske zaštite... Kako bi se svi oblici zaštite sproveli u delo, onako kako je željeno, najpre je neophodno uspostaviti zaštitu na pravnom nivou. Pravna zaštita životne sredine, prirodnih dobara i retkosti koja predstavlja srž ekološkog prava, zahteva timski rad i razmenu iskustava eksperata iz brojnih naučnih i stručnih disciplina. Pravni oblik može da pruži zaštitu, ukoliko se planski i pravilno uspostavi, u svim sferama i na svim nivoima funkcionisanja ekosistema u kojima živi i na koje utiče čovečanstvo.

RAZVOJ EKOLOŠKOG PRAVA I ZAKONODAVSTVA

Ekološko pravo i zakonodavstvo se uporedo razvijalo i danas se razvija donošenjem odluka, konvencija, deklaracija... na međunarodnom nivou, te ugrađivanjem dotičnih produkata međunarodnog prava u zakonodavstva država, kao i donošenjem originernih pravnih regula na državnom nivou. Valja imati na umu da je ovo oblast koja se u svetu i kod nas sve više i sve detaljnije reguliše i konkretizuje u praksi. Tako su neke odredbe koje propisuje Deklaracija o ljudskim pravima¹, ugrađene i u same tekstove ustava². Pomenutu Deklaraciju je ratifikovalo više od polovine suverenih država Planete, što znači da je njene odredbe svaka država ratifikator automatski uključila u domaće zakonodavstvo, a tako i one članove koji se (in)direktno odnose na pravo svakog čoveka na zdravu životnu sredinu, ispunjavajući na taj način svoje obaveze preuzete aktom ratifikacije (potvrđivanja). Kada se pominje Deklaraciju o ljudskim pravima kao primer, tada se jasno može videti iz člana 25. gorepomenute Deklaracije, o kojim se to obvezama od humano – ekološkog značaja radi, s obzirom da dotični član jasno propisuje da svako ima pravo na životni standard koji obezbeđuje zdravlje i blagostanje, a to podrazumeva i zahteva zdravu životnu sredinu i kako se videlo, racionalno korišćenje prirodnih resursa. Dalji razvoj međunarodnog ekološkog prava ide u smeru donošenja: Deklaracije Ujedinjenih Nacija o humanoj životnoj

¹ United Nations Universal Declaration on Human Rights, usvojena i proglašena od strane Generalne skupštine Ujedinjenih Nacija 217 A (III) 10. decembra 1948. godine (<http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>)

² Opširnije o ovome vidi: Vladan Joldžić i Dragan Jovašević: Ekološko krivično pravo, međunarodni i ustavni osnovi, stvarnost i mogućnosti; Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2012. godina, str.41 - 45.

sredini³ (poznata kao Stokholmska deklaracija), Konvencije o klimatskim promenama⁴, Rio deklaracije o životnoj sredini i razvoju⁵, krovne Konvencija o biološkoj raznovrsnosti⁶, i drugih.

Potpisivanjem i ratifikovanjem pravnih tekstova donetih na međunarodnom nivou, države se obavezuju da će sprovesti sve potrebne mere zaštite prirodnih područja, resursa, retkosti i ugroženih vrsta, kao i da će poštovati ljudsko pravo na zdravu životnu sredinu, sprečavajući svaki potencijalni oblik zagadenja. Ovo suverene države rade i na nivou domaćeg zakonodavstva, donošenjem i usvajanjem zakona i podzakonskih propisa (uredbi, standarda, i dr.).

Posmatrajući razvoj ekološkog prava i prateće kazneno – pravne zaštite životne sredine, uočava se da ne postoji jednoobraznost u pristupu ovoj problematici. Neke države, pre svega one visokorazvijene, u pogledu stabilne ekonomije i privrede, uspostavile su sveobuhvatnije i kompleksnije norme prava, otuda i zaštite životne sredine, kao i metode njihovog sprovođenja, čime su efikasnije u prevenciji pojave ekološkog kriminaliteta. Zato valja, znajući da se razni oblici ponašanja koje možemo da posmatramo kao gradivne elemente sveukupnog ekološkog kriminaliteta stalno umnožavaju, problem posmatrati počev od ustavno pravnog pristupa istom, njegove izgradnje i razvoja, a onda ići i na razvoj prve regula što propisuju obavezujuće načine ponašanja svih subjekata, da bi imali mogućnost da formiramo i razvijamo adekvatnu kazneno – pravno reakciju na njihovo nepoštovanje. Ovako su brojne razvijene zemlje sveta već odavno postupile, a takođe i Republika Srbija. Naša država je pravo čoveka na zdravu životnu sredinu, kao i samu zaštitu životne sredine uspostavila prvo u samom Ustavu⁷, članovima 74., 87., 97. i drugim, uspostavljujući obavezu razvoja zakonske zaštite ekoloških prava i vrednosti, ali takođe (članom 16.) definišući da su opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori sastavni deo pravnog poretku Republike Srbije, stvorila mogućnost da istovremeno u svoje zakonodavstvo ugradi brojne elemente međunarodnog ekološkog prava. Takođe, ovaj mozaik zakona i podzakonskih propisa čine i nasleđeni (od strane prethodno postojećih oblika države ratifikovani tekstovi međunarodnog prava), ali i skorašnje ratifikacije niza deklaracija i konvencija kao i njihovih aneksa, te protokola. Pored toga, kao pravna naslednica, Republika Srbija ima i danas važeće zakone nekadašnje SFRJ, SRJ i Državne

³ Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, Stockholm 1972, Principle 21 i Principle 22
(<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.Print.asp?DocumentID=97&ArticleID=1503&l=en>)

⁴ UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE, New York 1992
(<http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>)

⁵ Rio Declaration on Environment and Development, Rio de Janeiro 1992
(<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=78&articleid=1163>)

⁶ Convention on Biological Diversity, Rio de Janeiro 1992 (<http://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>)

⁷ Ustav Republike Srbije ("Službeni glasnik RS" br.: 38/06), opšrinje o ovome vidi: Vladan Joldžić Država i njeni organi od značaja za zaštitu životne sredine, političko - pravni pristup, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd 2010. godine, str. 5 - 8.

zajednice Srbije i Crne Gore, a koji su od značaja za zaštitu životne sredine, ekoloških vrednosti i ekoloških prava i poželjnih vrsta i dimenzija odnosa. Isto tako, valja znati da je Skupština Srbije, intenzivnije radeći na zaštiti životne sredine, počev od proleća 2009. godine usvojila niz zakona i drugih tekstova iz oblasti zaštite životne sredine. Svi oni formiraju zakonske a materijalno pravne osnove izgradnje i daljeg razvoja kazneno – pravne zaštite ekoloških prava i vrednosti.

EKOLOŠKO ZAKONODAVSTVO U PREVENCIJI EKOLOŠKOG KRIMINALITETA

Na dalje, u oblasti zaštite i prevencije ekološkog kriminaliteta, važna je ne samo usklađenost domaćih propisa već i neprekidno praćenje i "sinhronizacija" domaćih ekološko – pravnih uključujući i kazneno – pravnih, što znači zakonskih propisa, kao i za njihovo postojanje neophodnih i podzakonskih tekstova, sa međunarodnom legislativom, upravo radi već pominjanje činjenice povezanosti, uticaja i kompleksnosti prirodnih procesa, zatim činjenice da prirodna dobra ne poznaju državne granice, te da su mnoga zaštićena područja prekogranična. Za Republiku Srbiju, kao državu na terenu Evropskog kontinenta, je bitna usklađenost domaćih pravnih akata koji se tiču zaštite životne sredine sa propisima Evropske Unije. Tek ukoliko ovo shvatimo i ispoštujemo, možemo u potpunosti sprovesti sveobuhvatnu zaštitu životne sredine, svih prirodnih dobara, a posebno retkosti.

Specifičnost ekološkog zakonodavstva u prevenciji ekološkog kriminaliteta je u tome da precizno uspostavlja norme kojima se navodi šta se podrazumeva pod kršenjem zakona i kakvi oblici ponašanja fizičkih i pravnih lica će biti inkriminisani i sankcionisani, te na koji način. Ovde je važno da tekstovi uvek budu jasni i konkretni. Time se zadovoljava potreba za nedvosmislenim definisanjem i stvarnim poštovanjem samo poželjnih radnji koje će prirodne vrednosti održavati u željenom, očuvanom stanju.

Republika Srbija kazneno – pravnu, otuda i preventivnu zaštitu životne sredine, prirodnih dobara i retkosti sprovodi putem Krivičnog zakonika⁸, konkretno Glave XXIV - Krivična dela protiv životne sredine, a takođe i putem posebnih poglavljia zakona koji se odnose na pojedine elemente životne sredine (trenutno nekim 18 grupnih objekata životne sredine), poglavљa koja se najčešće zovu: Kaznene odredbe. U poglavljima Kaznenih odredbi mnogih zakona, naročito onih novijeg datuma, propisane su norme usmerene na kažnjavanja za: 1. krivična dela, 2. privredne prestupe i 3. prekršaje, kako za fizička, tako i za pravna lica. Upravo podvrgavajući

⁸ Krivični zakonik Republike Srbije ("Službeni glasnik RS", br.: 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009 i 111/2009)

njihova precizno određena protivpravna ponašanja inkriminaciji i sankciji, ekološkim zakonima se izgrađuje deo aparata prevencije ekološkog kriminaliteta.

Dobar primer, napred rečenog, u domaćem zakonodavstvu je regulisanje odnosa prema vodama. U Zakonu o vodama⁹, u delu XI doslovce se definiše koje se njegove norme smatraju pogodenim. Jasno je propisano koje se kazne izriču kao i kakve se zaštitne mere sprovode za krivična dela, privredne prestupe i prekršaje, kako za:

- pravna lica, tako i
- odgovorna lica unutar pravnih lica, ali i
- za preduzetnike, i
- fizička lica, ali i
- državne službenike, za neispunjavanje njihovih oficijelnih obaveza. Reč je o neispunjavanju službenih dužnosti i obaveza, primera radi od strane: vodnog inspektora, sanitarnog inspektora i inspektora za zaštitu životne sredine.

Međutim, pored ovako kvalitetno formiranih postoje neki zakoni u našem zakonodavstvu koji u cilju adekvatne prevencije ekološkog kriminala i zaštite životne sredine zahtevaju izmene i dopune, kako bi se omogućila njihova kvalitetna praktična primena uz istovremenu prevenciju od onog što ovi zakoni zabranjuju. Primer za to je Zakon o ratifikaciji Kartagena protokola o biološkoj zaštiti uz Konvenciju o biološkoj raznovrsnosti, sa aneksima¹⁰, objavljenim još 2005. godine. Kartagena protokol zahteva da svaka država članica doneće i usvoji neke odgovarajuće unutrašnje mere i po potrebi kaznene norme koje se tiču modifikovanih živilih organizama (LMO). Republika Srbija nije, kao država ratifikator, izvršila svoju obaveznu i izgradila kazneno – pravne norme, u skladu sa obavezom iz člana 25. ovog Protokola: obavezom kazneno – pravne zaštite od nelegalnog prekograničnog prometa LMO. Na ovom mestu takođe podsećamo da Protokol propisuje da članice imaju pravo da, prilikom odlučivanja o uvozu ili zabrani uvoza LMO, uzmu u obzir svoje društveno – ekonomski razloge zbog uticaja LMO na očuvanje i održivo korišćenje biološke raznovrsnosti, posebno imajući u vidu vrednost biološke raznovrsnosti za autohtone i lokalne zajednice. Kako je Srbija prirodno stanište brojnim endemičnim vrstama, i malobrojno preostalim autohtonim rasama i sortama domaće stoke, krivično – pravne norme, kao deo ili dopuna pomenutog Zakona morale bi što pre da se donesu, u cilju zaštite i očuvanja biodiverziteta (što smo u obavezi da učinimo i prema zakonu o ratifikaciji Konvencije o biološkoj raznovrsnosti¹¹), definisanja visine odštete nastale

⁹ Zakon o vodama ("Službeni glasnik RS", br.: 30/10)

¹⁰ Zakon o ratifikaciji Kartagena protokola o biološkoj zaštiti uz Konvenciju o biološkoj raznovrsnosti, sa aneksima ("Službeni list - Međunarodni ugovori", br.: 16/05)

¹¹ Zakon o potvrđivanju Konvencije o biološkoj raznovrsnosti ("Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori", br. 11/01)

prekograničnim prometom LMO¹², te time izgradnje neophodnog, a nedostajućeg elementa generalnog preventivnog delovanja protiv poznatih i potencijalnih opasnosti koje se dovode u vezu sa modifikovanim živim organizmima¹³. Ovo je primer dobro započetih ispunjavanja ali ne i kompletiranja pravnih i društveno moralnih obaveza koje R. Srbija ima prema svojim prirodnim bogatstvima i međunarodnoj zajednici, a koje su formirane kroz proces ratifikacije konvencije iz oblasti ekološkog prava i zakonodavstva.

ZAKLJUČAK

Izneti primjeri nam jasno ukazuju kako se u ovom poslu ne sme odgovlačiti, a takođe i da se preostale obaveze u vidu donošenja nedostajućih, ili pak savremenijih odnosno kavlitetnijih pratećih podzakonskih akata već formiranih zakona moraju što pre ispuniti, kako bi se omogućila nesmetana i kvalitetna primena zakona, a time i ostvarila generalna prevencija ekološkog kriminaliteta. Upravo je Zakon o genetički modifikovanim organizmima¹⁴ primer zakona koji nema neophodne pravilnike, da bi se konkretno sprovedio u praksi.

Za adekvatnu zaštitu životne sredine i njenih elemenata, potrebno je, pored nabrojanog, i posebno značajno, usvojiti i proštovati propise iz oblasti standarda koji se tiču dozvoljenih oblika i količina prisutnog zagadenja u sva tri medijuma životne sredine: vode, vazduha i zemljišta. Republika Srbija poseduje niz standarda, manje ili više uskladjenih sa standardima Evropske Unije, odnosno njenih članica, ali i pojedinih starijih od četrdeset godina. Otuda na ovom polju mora još mnogo da se radi i da se stari propisani standardi što pre izmene i usklade sa standardima Evropske Unije, čijem priključenju težimo, te nas ovaj posao svakako čeka.

Da bi sistem zaštite životne sredine, prirodnih resursa i retkosti, a takođe inkriminisanje i sankcionisanje kriminalnog ponašanja, otuda i sama generalna prevencija ekološkog kriminaliteta, pravilno funkcionalisala, potrebno je da se sa logički uspostavljenim normama na nivou ustava, te formiranim opštim i posebnim zakonima, te specijalizovanim pravnim tekstovima u vidu podzakonskih pravnih tvorevina, formiraju kvalitetni kazneno – pravni garanti poštovanja svih donetih pravnih propisa. To je jedan od najvećih zadataka ali istovremeno i problema sa kojima se susreće Republika Srbija - u cilju sproveđenja i poštovanja ekološki orijentisanih zakona.

¹² Član 27. Zakona o ratifikaciji Kartagena protokola o biološkoj zaštiti uz Konvenciju o biološkoj raznovrsnosti, sa aneksima

¹³ Na postojanje opasnosti koje se dovode u vezu sa LMO upućuje i sam Kartagena protokol u svom uvodnom delu i članu 1. - Cilju.

¹⁴ Zakon o genetički modifikovanim organizmima ("Službeni glasnik RS", br.: 41/09)

Na dalje, u cilju očuvanja prirodnih vrednosti i prevencije od kriminalnih oblika ponašanja, neophodan je i savestan, stručno baziran rad svih državnih službi nadležnih i povezanih sa ovom oblašću. Efikasno i odgovorno delovanje inspekcijskih službi, odgovarajućih nadležnih ministarstava, uspostavljanje adekvatne mreže organa zaduženih za otkrivanje i kažnjavanje počinilaca ekoloških delikata neophodni su za pravilno i sveobuhvatno očuvanje i zaštitu prirodnog bogatstva jedne države, od kojih ona ima neprocenjive koristi.

Zaključno, dalji razvoj oblasti ekološkog kaznenog prava, a u cilju takozvane generalne prevencije ekoloških delikta, zahteva delimično noveliranje Krivičnog zakonika, u pravcu ispravljanja uočenih mu manjkavosti i upotpunjavanja pojedinih normi. Takođe je potrebno ažurirati postojeće i zakonske tekstove od ekološkog značaja, kojih trenutno ima oko 150, tako da budu bez pravnih praznina, a posmatrano iz ugla novoiskazanih društvenih potreba i izazova, nedostajućim inkriminacijama¹⁵.

Jasno uspostavljena i uređena, a kaznenim zakonodavstvom garantovana ekološka prava snažan su preventivni faktor u borbi sa raznovrsnim oblicima ekološkog kriminaliteta. Razumljivo je da se i ubuduće obavezno, donošenjem ili izmenom ustava, zakona i svih podzakonskih akata, jasno uspostavljaju ekološke vrednosti, prava i obaveze, kao i da se paralelno radi na uspostavljanju kazneno – pravne zaštite, odnosno inkriminisanju i sankcionisanju neželjenog i zabranjenog oblika ponašanja kako za fizička, tako i za pravna lica, a time se, automatski, doprinosi i prevenciji ekološkog kriminaliteta.

LITERATURA

- Convention on Biological Diversity, Rio de Janeiro 1992 (<http://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>)
- Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, Stockholm 1972, Principle 21 i Principle 22 (<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.Print.asp?DocumentID=97&ArticleID=1503&l=en>)
- Krivični zakonik Republike Srbije ("Službeni glasnik RS", br.: 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009 i 111/2009)
- Rio Declaration on Environment and Development, Rio de Janeiro 1992 (<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=78&articleid=1163>)

¹⁵ Kakvog su mišljenja i autori knjige Ekološko krivično pravo, međunarodni i ustavni osnovi, stvarnosti i mogućnosti, Vladan Joldžić i Dragan Jovašević, str.148.

- UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE, New York 1992 (<http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>)
- United Nations Universal Declaration on Human Rights, usvojena i proglašena od strane Generalne skupštine Ujedinjenih Nacija 217 A (III) 10. decembra 1948. godine (<http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>)
- Ustav Republike Srbije ("Službeni glasnik RS" br.: 38/06)
- Vladan Joldžić Država i njeni organi od značaja za zaštitu životne sredine, političko - pravni pristup, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd 2010. godine, str. 5 - 8.
- Vladan Joldžić i Dragan Jovašević Ekološko krivično pravo, međunarodni i ustavni osnovi, stvarnost i mogućnosti, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2012. godina.
- Zако о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности ("Слуžbenи лист СРЈ - Међunarодни уговори", бр. 11/01)
- Закон о генетички модификованим организмима ("Слуžbenи гласник РС", бр.: 41/09)
- Закон о ратификацији Картагена протокола о биолошкој заштити уз Конвенцију о биолошкој разноврсности, са аneksim ("Слуžbenи лист СЦГ- Међunarodni уговори", бр.: 16/05)
- Закон о водама ("Слуžbenи гласник РС", бр.: 30/10)

PREVENTION OF ECOLOGICAL CRIME

It must not be forgotten the facts about the connection between natural processes and possible indirect disappearance of those natural resources that we currently use, endangering the others, which are not currently in our sphere of interest. Therefore, the safest way of preserving nature, and thus ourselves is preventive action. Preventive care includes good knowledge of the functioning of ecosystems, and than, in order to carry out this form of protection, first it is necessary to establish the protection on the legal level. Legal form can provide protection, if properly planned and established, in all areas and at all levels of functioning ecosystems in which people live and/or affect. Environmental law should establish more comprehensive and complex norms of environmental protection, natural resources and rarity, as well as methods of their implementation, in order to be effective in the prevention of environmental crime.

Keywords: environmental law, environmental crime, prevention, criminal – legal protection.